

Nr 32.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till jordbruksekonomisk undersökning, m. m.; given Stockholms slott den 23 januari 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld.

I årets statsverksproposition (IX H. T. p. 57) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet för budgetåret 1948/49 beräkna reservationsanslag dels av 12 000 kronor till Befrämjande av mindre jordbruk: Ordnad bokföring vid mindre jordbruk och dels av 296 000 kronor till Jordbruksekonomisk undersökning.

Jag torde nu ånyo få anmäla dessa frågor.

Befrämjande av mindre jordbruk: Ordnad bokföring vid mindre jordbruk.

Nämnda anslag är för innevarande budgetår uppfört med 12 000 kronor. Beträffande bestämmelserna rörande anslaget användning torde jag få hänvisa till statsliggaren s. 776.

I skrivelse den 30 augusti 1947 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att för ifrågavarande ändamål måtte för budgetåret 1948/49 anvisas ett oförändrat anslag av 12 000 kronor. Till stöd för sin framställning har *lantbruksstyrelsen* anfört i huvudsak följande.

Antalet till *lantbruksbokföringsbyråer* anslutna jordbruk har under senare år uppgått till i runt tal 500. *Lantbruksstyrelsen* finner sannolikt, att nämnda antal till *bokföringsverksamheten* anslutna jordbruk, för vilka bidrag må utgå, framdeles kommer att stiga. En ökad anslutning synes i synnerhet vara att påräkna, därest *bokföringsskyldighet* i enlighet med av 1943 års *jordbrukstaxeringssakkunniga* framlagt förslag skulle komma att framdeles gälla med avseende å vissa jordbruk. För år 1948 torde antalet till *verksamheten* anslutna jordbruk med en åkerareal av högst 50 hektar böra beräknas till omkring 500. Därutöver torde bidrag till *räkenskapsutdrag* böra beräknas för ytterligare omkring 300 jordbruk. Med ledning härav och medelsåtgången för ändamålet under senare år beräknar *lantbruksstyrelsen*, att till bidrag till *bokföringskostnader* under 1948 bör stå till förfogande ett belopp av 13 500 kronor. Såsom bidrag till *kostnader* för upprättande av *räkenskapsutdrag* synes vidare böra beräknas ett belopp av 8 000 kronor.

Till bearbetning och tryckning av *bokföringsresultat* torde för nästkommande budgetår medel icke behöva beräknas.

Medelsbehovet för budgetåret 1948/49 skulle sålunda uppgå till (13 500 + 8 000 =) 21 500 kronor.

Med hänsyn till att vid utgången av innevarande budgetår en reservation å anslaget av 9 500 kronor beräknas förefinnas anser *lantbruksstyrelsen* anslaget böra för budgetåret 1948/49 upptagas med (21 500 — 9 500 =) 12 000 kronor.

Jordbruksekonomisk undersökning.

Detta anslag är i gällande riksstat med hänsyn till en beräknad reservation uppfört med 110 000 kronor.

Genom beslut den 18 juli 1947 uppdrog Kungl. Maj:t åt *lantbruksstyrelsen* och *statens livsmedelskommission* att, med beaktande av vad som anförts i propositionen nr 75 till 1947 års riksdag angående riktlinjerna för den framtida *jordbrukspolitik* och i särskilda utskottets däröver avgivna utlåtande nr 2, gemensamt verkställa utredning rörande de åtgärder som borde vidtagas för att utvidga underlaget för de *jordbruksekonomiska undersökningarna* och för att ett fullt tillförlitligt *räkenskapsmaterial* skulle kunna erhållas samt rörande det sätt, på vilket bearbetningen av materialet borde ske.

I skrivelse den 11 december 1947 ha *lantbruksstyrelsen* och *livsmedelskommissionen* i avvaktan på slutförandet av nämnda utredningsuppdrag framlagt vissa förslag om provisorisk utvidgning av den jordbruksekonomiska undersökningen under nästa budgetår och i anslutning härtill hemställt att för ändamålet måtte för budgetåret 1948/49 anvisas ett reservationsanslag av 296 700 kronor.

I sin skrivelse ha *lantbruksstyrelsen* och *livsmedelskommissionen* inledningsvis anfört, att utredningsuppdraget med hänsyn till det omfattande arbete som innefattades i detsamma icke syntes kunna bli slutfört inom sådan tid att därpå grundade förslag kunde föreläggas 1948 års riksdag. Då det emellertid måste anses synnerligen angeläget att en viss utvidgning av den jordbruksekonomiska undersökningen med det snaraste komme till stånd ha styrelsen och kommissionen ansett sig böra föreslå en viss utökning av undersökningarna redan under budgetåret 1948/49.

Rörande den föreslagna utvidgningen av undersökningen har i skrivelserna uttalats bland annat följande.

Enligt den nu tillämpade planen för undersökningen eftersträvas deltagande i densamma av 1 500 brukningsdelar med en areal av högst 50 hektar åker. Av dessa brukningsdelar ha 470 ansetts böra tillhöra storleksgruppen 10—20 hektar åker och 355 gruppen 20—30 hektar åker. Under bokföringsåret 1945/46 stannade emellertid antalet deltagande brukningsdelar i nämnda båda storleksgrupper vid respektive 370 och 206.

Med hänsyn till den betydelse, de ekonomiska förhållandena vid brukningsdelar med 10—20 hektar åker avses skola tillmätas vid den framtida avvägningen av prisregleringarna inom jordbrukets område, synes det nödvändigt, att antalet i den jordbruksekonomiska undersökningen deltagande jordbruk utökas inom sagda storleksgrupp. Ett väsentligt utökat undersökningsmaterial bör likaledes eftersträvas i den storleksgrupp, vilken omfattar brukningsdelar med 20—30 hektar åker. För närvarande synes det icke möjligt att närmare precisera det antal jordbruk, som undersökningen framdeles bör omfatta för att de erhållna resultaten skola lämna ett fullgott underlag för bedömande av jordbrukets ekonomiska förhållanden. Sammanlagt torde emellertid antalet jordbruk i de båda förenämnda storleksgrupperna böra approximativt beräknas till omkring 2 000. Då en så betydande utökning av undersökningsmaterialet torde komma att erbjuda vissa svårigheter, därest den genomföres på en gång, torde det få förutsättas, att densamma äger rum successivt. För nästkommande budgetår synes därvid böra eftersträvas en anslutning av tillsammans omkring 1 000 brukningsdelar i storleksgrupperna 10—20 hektar åker och 20—30 hektar åker, vilket i jämförelse med bokföringsåret 1945/46 skulle innebära en utökning med omkring 425 brukningsdelar.

I fråga om kostnaderna för genomförandet av den föreslagna utvidgningen har uttalats, att medel måste ställas till förfogande i ökad omfattning. Därjämte syntes emellertid befogat, att de hittillsvarande ersättningsgrunderna för bokföringsmaterialets insamling och bearbetning modifierades. Under utredningsarbetet hade definitiv ställning ännu icke tagits till de grunder, som framdeles borde gälla i berörda avseenden, men vid uppgörandet av anslagsaskandena för nästa budgetår hade *lantbruksstyrelsen* och *livsme-*

delskommissionen preliminärt ansett sig böra räkna med andra grunder i fråga om ersättningsbeloppens storlek än de hittills gällande. Kostnaderna för verksamhetens bedrivande under nästa budgetår ha beräknats enligt följande uppställning, i vilken till jämförelse medtagits de för innevarande budgetår beräknade beloppen.

	1947/48 kronor	1948/49 kronor
1. Bokföringsmaterialets insamling:		
ersättning till i undersökningen deltagande jordbrukare	10 000	79 550
kostnad för den lokala ledningen och övervakningen av undersökningen	40 000	83 750
2. Årsbokslut:		
upprättande av bokslut för jordbruk om högst 50 hektar	37 500	75 375
bokföringsmaterial	7 500	8 500
räkenskapsutdrag för större jordbruk	3 000	3 000
3. Statistisk bearbetning:		
bokföringsmaterialets statistiska bearbetning ..	16 200	35 000
bokföringsmaterialets publicering	4 000	4 000
4. Kurser	7 500	7 500
	Summa kronor 125 700	296 675.

I anslutning härtill har framhållits, att någon reservation å anslaget icke syntes vara att påräkna vid utgången av innevarande budgetår.

Till närmare motivering av anslagsberäkningarna ha anförts väsentligen följande.

För närvarande utgår, då fråga är om brukningsdel med en åkerareal ej överstigande 50 hektar, ersättning till i undersökningen deltagande jordbrukare för det med bokföringen förenade arbetet med högst 10 kronor. Vid den föreslagna utvidgningen av verksamheten torde det med hänsyn till de särskilda anspråk, deltagandet i undersökningen ställer på vederbörande jordbrukare, vara erforderligt, att de i undersökningen deltagande jordbrukarna erhålla högre ersättning än vad nu är fallet. Styrelsen och kommissionen vilja samtidigt förordna, att ersättningen till jordbrukarna, vilken liksom hittills endast bör utgå i det fall, åkerarealen utgör högst 50 hektar, differentieras med hänsyn till brukningsdelarnas storlek.

Med hänsyn till angelägenheten av att erhålla ökad anslutning till undersökningen från brukningsdelar med en åkerareal av 10—30 hektar och för att stimulera till ökat deltagande av jordbrukare inom nämnda storleksgrupp föreslås att ersättningen till dessa under nästa budgetår skall utgå med 50 kronor.

Samma ersättning vilja styrelsen och kommissionen föreslå skola utgå till deltagande jordbrukare med en åkerareal av 2—10 hektar även om, särskilt med hänsyn till att bokföringen vid dylika jordbruk i allmänhet blir något mindre arbetskrävande, vissa skäl kunna åberopas för en begränsning av ersättningen till förslagsvis 30 kronor.

I fråga om brukningsdelar med 30—50 hektar åker synes däremot ersättningen till jordbrukarna böra stanna vid 30 kronor. Enär omsättningen vid ifrågakvarande jordbruk i regel är av den omfattning, att jordbrukaren

för att ha erforderlig överblick däröver får förutsättas föra vissa anteckningar, torde samma behov att genom ersättning stimulera jordbrukarna till deltagande i undersökningen icke föreligga beträffande förevarande grupp jordbrukare, varför ersättning bör utgå med lägre belopp än vid de mindre jordbruken.

Med utgångspunkt från de nu föreslagna ersättningsbeloppen torde det sammanlagda medelsbehovet för ersättningar till i undersökningen deltagande jordbrukare böra beräknas till 79 550 kronor.

Beträffande kostnaderna för den lokala ledningen och övervakningen av försöken utgår för närvarande till de medhjälpare, vilka biträda med brukningsmaterialets insamling, ersättning med 25 kronor för brukningsdel, medan de personer, som av vederbörande hushållningssällskap utsetts att övervaka och leda den med undersökningen förbundna lokala verksamheten, erhålla arvode med 4 kronor för varje i undersökningen deltagande brukningsdel jämte viss rese- och traktamentsersättning. Bokföringsmaterialets insamling torde liksom hittills böra ankomma på hushållningssällskapen. Med hänsyn till de varierande lokala förhållandena i olika delar av landet torde emellertid även andra organ kunna tänkas medverka vid insamlingsarbetet. Arvodet till ledare och medhjälpare liksom förekommande rese- och traktamentsersättningar torde dock få förutsättas komma att i huvudsak utgå efter för hushållningssällskapens befattningshavare i detta avseende meddelade bestämmelser. Kostnaden till ifrågavarande ändamål torde böra beräknas till 50 kronor för brukningsdel eller sålunda totalt 83 750 kronor.

För uppgörande av årsbokslut vid brukningsdelar om högst 50 hektar åker utgår för närvarande en ersättning av 25 kronor för bokslut. Det övervägande antalet bokslut för den jordbruks-ekonomiska undersökningen upprättas av Sveriges lantbruksförbunds driftsbyrå. Enligt från förbundet inhämtad uppgift utgör för närvarande dess självkostnad för uppgörande av bokslut utav nuvarande omfattning 46 kronor för bokslut. Nu utgående ersättning täcker sålunda icke kostnaderna för bokslutsarbetet, utan varje bokslut medför en förlust av 21 kronor. Vid undersökningens upptagande avvägdes ifrågavarande ersättning så, att den i huvudsak skulle motsvara de verkliga kostnaderna för bokslutens upprättande. Då detta även framdeles bör vara förhållandet, måste en höjning av ersättningsbeloppet med 20 kronor till 45 kronor för bokslut anses väl motiverad, varigenom de med bokslutens uppgörande förenade kostnaderna kunna beräknas bli i huvudsak täckta. Vid nyss förutsatt anslutning till verksamheten skulle medelsbehovet för ändamålet komma att uppgå till 75 375 kronor.

Kostnaderna för bokföringsmaterial torde vid den förutsatta utvidgningen komma att stiga med i runt tal 1 000 kronor till 8 500 kronor.

Kostnaderna för räkenskapsutdrag för större jordbruk torde med hänsyn till det syfte, som främst motiverat en utvidgning av den jordbruksekonomiska undersökningen, kunna beräknas till ett oförändrat belopp av 3 000 kronor.

Statistisk bearbetning av det insamlade bokföringsmaterialet äger för närvarande rum vid lantbrukshögskolans ekonomiska institution, där under ledning av förutvarande professorn i lantbruksekonomi vid högskolan en assistent och fyra biträden för kontorsgöromål äro sysselsatta med denna uppgift. Lantbruksstyrelsen och livsmedelskommissionen finna det ofrånkomligt, att ifrågavarande personal, som helt avlönas medelst arvoden, beredes viss löneförbättring för att tillförsäkras i huvudsak samma

löneförmåner, som jämförliga befattningshavare vid lantbrukshögskolan åtnjuta, och för undvikande av alltför täta personalombyten. Därvid bör assistenten i lönehänseende jämföras med förste assistent medan av biträdespersonalen hälften bör jämföras med kontorsbiträde och hälften med skrivbiträde. Avlöningarna, som även för nästa budgetår torde böra utgå i form av arvoden, kunna beräknas till omkring 29 000 kronor för år. Såsom ersättning till ledaren för verksamheten ävensom för bestridande av expenser m. m. torde därjämte ett belopp av 6 000 kronor komma att tagas i anspråk, varför tillhoppa 35 000 kronor böra beräknas för bokföringsmaterialets statistiska bearbetning.

För publicering av de vid undersökningen erhållna resultaten synes det däremot vara tillfyllest att liksom hittills beräkna ett belopp av 4 000 kronor.

Till kurser för i undersökningen verksamma ledare och medhjälpare torde slutligen böra beräknas ett oförändrat belopp av 7 500 kronor.

Statskontoret har i remissutlåtande den 22 december 1947 beträffande den jordbruksekonomiska undersökningen uttalat, att det knappast förefölle lämpligt att utvidga verksamheten på föreslaget sätt innan den igångsatta utredningen om undersökningarnas framtida utformning slutförts. Statskontoret har ej heller ansett, att någon uppräkningsför närvarande borde vidtagas av de ersättningar, som uppgiftslämnarna erhöle för sin medverkan. Däremot har ämbetsverket icke haft något att erinra mot den föreslagna justeringen av ersättningen för bokslutens uppgörande liksom ej heller mot en anpassning av arvoden till assistenten och biträdena efter löneläget vid lantbrukshögskolan. Statskontoret har slutligen framhållit, att det med hänsyn till vid ingången av löpande budgetår befintlig reservation å anslaget, 210 800 kronor, icke syntes vara uteslutet, att möjligheter förelåge, att för budgetåret 1948/49 i någon mån begränsa anslaget.

Departementschefen. Vad beträffar anslaget till Befrämjande av mindre jordbruk: Ordnad bokföring vid mindre jordbruk har jag icke något att erinra mot det av lantbruksstyrelsen framställda anslagsäskandet. Med hänsyn till det nära sambandet mellan den verksamhet som bedrivs med stöd av nämnda anslag och anslaget till Jordbruksekonomisk undersökning synes mig emellertid kunna ifrågasättas om icke framdeles dessa båda anslag skulle kunna sammanslås. Denna fråga torde emellertid få bli föremål för ytterligare utredning av lantbruksstyrelsen och livsmedelskommissionen.

Vad därefter angår den jordbruksekonomiska undersökningen torde jag få erinra att det vid behandlingen av de vid föregående års riksdag fastställda riktlinjerna rörande den framtida jordbrukspolitikerna uttalades bland annat, att det statliga prisstödet åt jordbruket lämpligen borde ske under hänsynstagande till uppgjorda typjordbrukskalkyler för vissa jordbruksområden. Med hänsyn till den betydelse, som den jordbruksekonomiska undersökningen i framtiden sålunda kommer att erhålla, synes det nödvändigt att antalet av de i undersökningen deltagande jordbruken ökas så att det därvid utvunna materialet blir tillräckligt omfattande och tillförlitligt. Jag vill

därför förorda, att åtgärder nu vidtagas för att utvidga underlaget av den jordbruksekonomiska undersökningen. I avvaktan på slutförandet av lantbruksstyrelsen och livsmedelskommissionen meddelat utredningsuppdrag torde något slutligt ställningstagande till frågan om undersökningarnas bedrivande i framtiden likväl icke nu böra fattas. Enligt mitt förmenande synes emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke räkenskapsundersökningarna för framtiden böra anordnas på sådant sätt, att resultaten av desamma i större utsträckning skola komma till användning icke blott vid avvägandet av det statliga stödet åt jordbruket utan även vid den lantbruksekonomiska forskningen. Utredning rörande det sätt, på vilket sistnämnda spörsmål bör lösas, torde i sinom tid böra företagas.

Mot de av lantbruksstyrelsen och livsmedelskommissionen nu framlagda förslagen rörande undersökningens bedrivande under nästa budgetår har jag intet att erinra. Till undersökningen under nämnda budgetår bör sålunda eftersträvas anslutning av tillsammans omkring 1 675 jordbruk med en areal av högst 50 hektar. Av dessa brukningsdelar beräknas 1 000 omfatta sådana i storleksordningen 10—30 hektar och 210 sådana i storleksordningen 30—50 hektar.

Vad angår ersättningen till de i bokföringsverksamheten deltagande jordbrukarna utgår för närvarande ersättning med 10 kronor. För att säkerställa tillräcklig anslutning av jordbrukare till undersökningen vill jag i likhet med lantbruksstyrelsen och livsmedelskommissionen förorda, att ersättningen till uppgiftslämnarna höjes, varvid ersättningen synes böra differentieras med hänsyn till brukningsdelarnas storlek. Denna ersättning kan givetvis aldrig bli anpassad efter kostnaderna för bokföringens anordnande utan bör snarare anses såsom gottgörelse för merbesvär i anledning av att bokföringen jämväl användes för allmänt ändamål. Enligt min mening kan höjningen därför i avvaktan på närmare erfarenheter begränsas till en gottgörelse av 30 kronor för jordbruk i storleksgruppen 2—30 hektar och 20 kronor för sådana i storleksgruppen 30—50 hektar. Vid sådant förhållande torde det för ersättning till i undersökningen deltagande jordbrukare beräknade beloppet kunna minska med 31 400 kronor till 48 100 kronor.

Mot den föreslagna ersättningen till de medhjälpare, som biträda vid bokföringsmaterialets insamling, innebärande att arvoden samt i förekommande fall resekostnads- och traktamentsersättning böra utgå enligt för hushållningssällskapens befattningshavare meddelade bestämmelser, har jag ej något att erinra. Med hänsyn till att kostnaderna för uppgörandet av bokslut numera ökats vill jag vidare förorda, att ersättningen härför höjes från 25 kronor till 45 kronor för bokslut.

Vad angår avlöningarna till den personal, som sysslar med statistisk bearbetning av det insamlade bokföringsmaterialet, vill jag, utan att här taga ställning till föreliggande detaljfrågor om anställningsvillkoren, förorda, att medelsbehovet beräknas på sätt lantbruksstyrelsen och livsmedelskommissionen föreslagit.

Då lantbruksstyrelsens och livsmedelskommissionens beräkningar i övrigt av medelsbehovet för jordbruksekonomisk undersökning under nästa budgetår icke givit mig anledning till erinran torde ifrågavarande anslag för budgetåret 1948/49 böra upptagas med ett belopp av (296 700 — 31 400 =) 265 300 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å riksstaten under nionde huvudtiteln för budgetåret 1948/49 anvisa

dels till Befrämjande av mindre jordbruk: Ordnad bokföring vid mindre jordbruk ett reservationsanslag

av kronor 12 000;

dels ock till Jordbruksekonomisk undersökning ett reservationsanslag av kronor 265 300.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Siv Schiöler.